

לך עדיין קיים.

אבל אם נתצו חייב להעמיד לו בית אחר. שמזלו של המשכיר [שנחשד על גזל או על צרות עין] גרם לטומאה.

כא-א

הקדישו הדר בו, מעלה השוכר שכר הדירה להקדש. [זהו ענין בפני עצמו ולא מדובר בבית שנתנגע] וחשבנו שהקדישו הדר בו כלומר שהדר בו דהיינו השוכר הקדישו.

והוינן בה: הקדישו הדר בו, היכי מצוי מקדיש ליה? והלא אינו (32) שלו. ודורשים מהפסוק "איש כי יקדיש ביתו קדש" אמר רחמנא, מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו, בדוקא, יכול להקדיש. ולא מה שאינו ברשותו.

ומפרשינן: הכי קאמר "הקדישו משכיר, הדר בו מעלה שכר להקדש."

בבית סתם]? ותירץ העולת שלמה על פי המבואר בשו"ע שאם המשכיר עצמו שבר את הבית הוא חייב להעמיד לו בית אחר אפילו כשהשכיר בית זה, ויסברו התוספות, ש"נתצו חייב להעמיד", הכוונה היא שהמשכיר נותן, ודלא כרש"י המפרש שהכהן נתן. והוסיף עוד, שאפילו לדעת רש"י שהכהן נותן הוא נחשב בזה שליח של הבעלים וזה כמו שהבעלים נתן ולכן חייב להעמיד בית.

והביא שבבהגר"א ציין מקור לדין השו"ע מהדין כאן שנתצו חייב להעמיד לו בית אחר וסיים הגר"א וכל שכן כשהבעלים עצמו שבר, והיינו שנתצו כאן הכוונה הכהן והוא שליח של הבעלים וכל שכן כשהבעלים עצמו שבר שהוא חייב להעמיד בית אחר.

32. הקשו התוספות מהתוספתא שמפורש שהשוכר יכול להקדיש את זכותו בבית? ותירצו, שהקושיא היא מדוע מעלה שכר להקדש.

וביאר החק נתן את כוונתם שמשמע כאן שאת השכר שהתחייב למשכיר משלם במקומו להקדש, ועל זה מקשה הגמרא שהשכר אינו שלו ואיך יכול להקדישו, ומביאה על זה הגמרא את הפסוק איש כי יקדיש את ביתו שמה לומדת הגמרא בהרבה מקומות שאי אפשר להקדיש דבר שאינו שלו.

שכשהשינוי לא ניכר אומרים באיסורי הנאה הרי שלך לפניך כמבואר בהגוזל לגבי גזלן, ואם כן, אפילו שבת המנוגע אסור בהנאה הרי אפשר לומר בו הרי שלך לפניך.

ואין לומר, כיון שיש נגע זה נקרא שינוי הניכר, שהרי לפני שהסגירו את הבית הוא מותר בהנאה וזה הרי לא ניכר שהסגירו את הבית ואם כן, ההיזק כאן אינו ניכר.

ובעולת שלמה ביאר את כוונת התוספות על פי דברי החק יעקב שבפסח עצמו אי אפשר לומר בחמץ הרי שלך לפניך כיון שחייבים לבער אותו, והוא הדין לבית המנוגע אם הוא אסור בהנאה אי אפשר לומר בו הרי שלך לפניך כיון שחייבים לנתוץ אותו.

עוד יש לומר בכוונת התוספות, שכל הדין שאומרים הרי שלך לפניך זה רק כשהנידון לגבי חיוב השבה כמו בגזלן ובשומר ובוזה אומרים באיסורי הנאה הרי שלך לפניך. אך בשוכר שצריך הבית להיות ראוי לדירה בזה אי אפשר לומר הרי שלך לפניך באיסורי הנאה.

ותירצו התוספות, שכאן מדובר שהשכיר לו בית זה ולכן יכול לומר לו הרי שלך לפניך אף על פי שהוא אסור בהנאה כיון שלא התחייב לו בית אחר, ובאמת יפסיד המשכיר את שכר הבית. ובעולת שלמה תמה אם מדובר כאן בבית זה מדוע בנתצו חייב להעמיד לו בית אחר [והר"ן בנדרים מו ב הוכיח מקושיא זו שמדובר

ומשנינן: שלא הקדיש המשכיר את גוף הבית, אלא דאמר "לכשיבוא שכרו יקדש" ובזה מיושבות הקושיות ששאלנו. שאין הבית קדוש אלא שכר הדירה ומשום כך מעלה שכר להקדש.

ומקשינן: ואיך חל הקדש על השכר, והא עדיין אינו בעולם, ואין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם?

ומקשינן: אי הקדישו משכיר היכי דייר בה השוכר? והא באיסור מעילה⁽³³⁾ קאי, שנהנה משל הקדש.

ותו קשיא: מדוע מעלה שכר להקדש? והא כיון דמעיל⁽³⁴⁾ ביה השוכר על ידי שמשתמש בבית, נפיק ליה הבית⁽³⁵⁾ לחולין [שכך כתוב במעילה "אין מועל אחר מועל" כי על ידי מעילה יוצא לחולין], ומתחייב רק בקרן וחומש ותו לא.

והר"ן פירש שכאן מדובר שהשכיר לו בית סתם ואין לשוכר שום שעבוד וזכות על בית מסויים ולכן יכול המשכיר להקדיש.

34. הקשו התוספות, הרי בית הוא מחובר לקרקע ואין מעילה במחובר? ותירצו התוספות, שהרי מתחילה היו העצים והאבנים תלושים ואחר כך חיברו אותם לקרקע, ותלוש ולבסוף חיברו נחשב תלוש.

ובשער המלך [פ"ג מאישות] תמה על הרמב"ם שפוסק שתלוש ולבסוף חיברו נחשב מחובר ומכל מקום כתב שהדר בבית מעל ופסקיו סותרים זה את זה.

ותירץ השער המלך שמעילה של הנאה לומדים מתרומה, ושם תלוש ולבסוף חיברו נחשב מחובר כמו בתרומה.

אך בשוכר שגר בבית ומתכוון להוציא את השימוש מבעל הבית לעצמו זה מעילה של הוצאה שלומדים אותה מעבודה זרה, ובעבודה זרה תלוש ולבסוף חיברו הוא תלוש ולכן במעילה של הוצאה מועלים בתלוש ולבסוף חיברו.

35. והתוספות גורסים: נפק שכר בית לחולין. אך הבית עצמו אינו יוצא לחולין כיון שאינו מתכוון לעשות שום הוצאה מרשות לרשות,

33. הקשו התוספות מהתוספתא שאומרת שאם מקדיש המשכיר לא חל ההקדש? ותירצו התוספות, שהתוספתא מדברת באופן שכבר שילם השוכר את השכר אך כאן מדובר שלא שילם וחל ההקדש של המשכיר.

והר"ן בנדרים [מו ב] מביא את החילוק בין הקדים שכר ללא הקדים ומבאר שאם לא הקדים עדיין יש למשכיר זכות לתבוע את השכר ולכן יכול להקדיש אך כשכבר שילם את השכר הסתלק המשכיר לגמרי ואינו יכול להקדיש.

והשפת אמת תירץ על קושיית התוספות, שכל הסיבה שהמשכיר אינו יכול להקדיש היא מפני שעל ידי זה נאסר השוכר לגור בבית, ואם כן, כברייתא כאן שכתוב שהשוכר גר בבית וההקדש אינו אוסר אותו שוב אין סיבה שלא יחול ההקדש, ומקשה באמת הגמרא איך מותר לשוכר לגור בבית וממילא באמת ישתנה הדין ולא יחול ההקדש כיון שהוא מונע מהשוכר לגור.

ודעת ר"ת שאיסור השוכר לגור הוא מפני שהקדש מפקיע מידי שעבוד, והר"ן חולק עליו כי הוא סובר שקדושת בדיק הבית לא מפקיעה מידי שעבוד. וכתב הגרא"מ הורוביץ שאפשר לומר, שמדובר כאן בקדושת הגוף כגון בעצים שמקדיש למערכה וקדושת הגוף מפקיעה מידי שעבוד.

אינו פורע מעצמו נכנס גזבר לביתו ונוטל מנכסיו בעל כרחו למשכון על חובו.

חייבי הטאות ואשמות אין ממשכנין (38) אותן. שכיון שבאים לכפרה סומכים שודאי ימהר בעצמו להביאן.

חייבי עולות ושלמים, כיון שאינם לחובת כפרה [אף שעולה מכפרת על העשין, לא בתורת חובה היא באה] ורק משום תשלומי נדר היא, יבוא לשהות בהם [וחוששים שלבסוף לא ישאר בידו לקנות. תוס' ראש השנה ו']. הלכך ממשכנין אותן.

ומשנינן: אמר רב יהודה אמר רב: הא מני רבי מאיר היא דאמר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם.

איכא דאמרי אמר ליה רב פפא לאביי, ואמרי לה אחרים דרמי בר חמא אמר לרב הסדא כמאן הולכת ברייתא זו? כרבי מאיר דאמר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם?

אמר ליה: ודאי שכך, ואלא כמאן?

מתניתין:

חייבי ערכין ממשכנין (36) (37) אותם, שאם

כתב שכאשר ממשכנים זה על ידי הגזבר, ומוכח מדבריו שזה דין גביה כי כפיה זה רק על ידי בית דין, ובמשנה להלן מבואר שכאשר ממשכנים לערכין מסדרים ומניחים לו את כל צרכיו, ואם זוהי כפיה מדוע משאירים לו, אלא מוכח שזה גביה וכשגובים זה הדין שמשאירים לו את צרכיו. אך צריך עיון בקרבנות מה שייך גביה ואמנם יש שעבוד אבל גביה לא שייך, ובמשנה הרי מבואר שחייבי עולות גם ממשכנים אותם.

וברמב"ם מבואר, שכאשר ממשכנים לערכין לא צריך להחזיר את המשכון ביום ובלילה, הרי שזה רק משכון לכפיה ולא מדין גביה.

38. כתב בליקוטי הלכות שחטאת התמעטה רק לענין שלא ממשכנים עליה, אבל בית דין ודאי כופים אותו שיביא לפני הרגל כדי שלא יעבור בעשה וכמו שכופים על כל עשה עד שתצא נפשו.

וביאור הדברים הוא, לכאורה, כמו שביאר הגרי"ז שממשכנים זה על ידי הגזבר ומדין גביה וכחטאת הגזבר לא גובה כי סומכים עליו שיקריב, אבל בית דין כופים כשרואים שעומד

ותמה הגרא"מ הורוביץ אם כן, מה קושיית הגמרא נפיק שכר לחולין והרי הוא מועל בכל שימוש וחייב לשלם כדין מועל.

ויש לבאר שקושיית הגמרא היא שמשמע מהלשון מעלה שכר להקדש שהחויב הוא מדין תשלומי שכירות ומקשה הגמרא שאין כאן חיוב שכירות אלא דין תשלומי מעילה.

36. הקשו התוספות בראש השנה [ו א ד"ה יקריב] אם מדובר שעדין לא עבר בכל תאחר מדוע בערכין ועולות ממשכנים אותו, ואם כבר עבר בכל תאחר מדוע בחטאת לא ממשכנים.

ותירו, שמדובר שלא עבר בכל תאחר אלא שרואים שמוציא הוצאות ומבזבז את ממונו וחוששים שלא יהיה לו לשלם את הערך ולכן בערכין ממשכנים.

וכתב בליקוטי הלכות שברמב"ם משמע שבערכין תמיד ממשכנים, ויתכן שבאופן שכתבו התוספות שהוא מבזבז את ממונו בזה אפילו בחטאת ממשכנים.

37. הגרי"ז הסתפק, מהו הגדר שממשכנים אותו אם זה מדין כפיה או שזה מדין גביה, וברגמ"ה

גמרא:

אמר רב פפא פעמים שחייבי חטאות ממשכנין אותן, ופעמים שחייבי עולות אין ממשכנין אותן.

ומפרש לה: פעמים שחייבי חטאות ממשכנין אותן, כשהם לא באים לכפרה וכגון בחטאת⁽⁴¹⁾ נזיר [ג] קרבנות מביא הנזיר ביום מלאת נזרו. חטאת, עולה, ושלמים. ומגלח עליהם ואחר כך מותר בשתיית יין]. דכיון דאמר מר, שאף על פי

אף על פי שאין החטא מתכפר⁽³⁹⁾ לו עד שיתרצה הבעלים בהבאת הקרבן, שנאמר⁽⁴⁰⁾ "יקריב אותו לרצונו לפני ה'", ואם כן לא יועיל בעולה ושלמים זה שממשכנים אותם בכפיה, מכל מקום בופין אותו עד שיאמר רוצה אני, ושוב קרוי "לרצונו".

וכן אתה אומר בגיטי נשים, שצריך בהם רצונו של בעל, אף על פי כן בופין אותו עד שיאמר רוצה אני, ונחשב בכך לרצונו.

לרצונו, והלא בגמרא מבואר שכאן מדובר בבהמה של המתכפר ופשוט שאי אפשר להקדיש את בהמתו בלי דעתו. ותירץ הגרי"ז, שאפשר להקדיש גם בלי דעתו מדין גביה להקדש.

ויש ליישב עוד על פי דברי הליקוטי הלכות [בהערה הקודמת] שכאן שכופים אותו ומקדיש אפילו כשאינו אומר רוצה אני זה נחשב דעת, וכן מבואר בסוף הפרק שזה עצמו שמקדיש אחרי שכופים אותו זה כבר דעת, ועל זה לומדים מלרצונו שצריך רוצה אני וזה דין מיוחד בקרבן שצריך רצונו ולכן כשר רק שאמר רוצה אני. אך לענין חלות ההקדש מספיק זה שהקדיש מעצמו אחרי שכפו אותו.

41. הקשה החשק שלמה שהרי יש עוד אופן שממשכנים בחטאת באישה שילדה חמש פעמים שלענין כפרה מספיק לה חטאת אחת והשאר הן רק חוב עליה, ובזה כיון שהשאר אינן לכפרה ימשכנו עליהם.

ותירץ, שלא רצתה הגמרא לומר אופן זה כיון שיש בזה מחלוקת אם חייבת חמש חטאות או שמספיק אחת.

לעבור על העשה. אך אינם ממשכנים שזה מדיני גביה ובחטאת לא גובים.

ואם כבר עבר בכל תאחר, כתבו התוספות בראש השנה שגם בחטאת ממשכנים, ובפסקי תוספות מבואר, שמדובר כשאומר שיביא את החטאת אלא שמתעכב, אבל כשאומר שאינו רוצה להביא בזה גם בחטאת ממשכנים מיד.

39. כתב רגמ"ה שהכוונה שאין הקרבן מתקבל לרצון אבל ודאי יש לו כפרה, ותמה בליקוטי הלכות שהרי בגמרא בסמוך למד שמואל מהפסוק "לרצונו" שעולה צריכה דעת ואף במפריש עולה עבור חבירו צריך דעת, והקשו עליו מהברייתא שאומרת שאם הפריש עולה עבור חבירו אפילו שלא מדעת יצא, ומוכח מקושיית הגמרא שלשמואל שלומד מלרצונו שצריך דעת לא יצא, הרי שהדין לרצונו הוא עיכובא.

ותירץ הליקוטי הלכות ששם מדובר שלא היה כלל דעת המתכפר שהפרישו עבורו ולכן לא יצא. אך כאן במשנה הרי כופים אותו ומקדיש ויש כאן דעת רק אינו לרצונו לגמרי, ובזה כתב רגמ"ה שיצא אלא שאינו לרצון.

40. הקשה הגרי"ז, מדוע צריך את הפסוק

דתניא: רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר, כשם שהטאתו ואשמו מעכבתו למצורע בקדשים כך עולתו מעכבתו. לפיכך אין ממשכנים עליה, שלא חוששים שיתעכב.

שנינו במתניתין: ואף על פי שאין מתכפר לו עד שיתרצה וכו'.

תנו רבנן: "יקריב אותו" מלמד שכופין⁽⁴²⁾ אותו, יכול בעל כרחו, תלמוד לומר "לרצונו". הא כיצד? והלא דברים סותרים הם? אלא כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. ומבואר בקידושין נ א, שאף אם בלבו איננו רוצה, דברים שבלב אינם דברים. או שהטעם משום שברור לנו שאף בליבו נוח לו בכפרה. וכן בגיטי נשים נוח לו לשמוע לדברי חכמים שמחייבים אותו לגרש.

אמר שמואל: עולה צריכה דעת המתכפר שנאמר "לרצונו".

ומקשינן: מאי קא משמע לך? והלא תנינא "אף על פי שאינו מתכפר לו עד שיתרצה שנאמר "לרצונו".

ומשנינן: לא צריכא לשמואל אלא באופן דאפריש ליה חבריה משלו בשביל כפרתו, ואמר שמואל שצריך שיודיע למתכפר.

מהו דתימא, כי בעינן דעת, שיאמר רוצה אני, רק כשבית דין ממשכנים אותו מדידה, אבל כאשר הופרש עבורו מדחבריה, תולים

שלכתחלה אין הנזיר מגלח אלא לאחר כל קרבנותיו אם גילה על אחת משלשתן יצא בדיעבד חובת תגלחת. ואם נזרק עליו אחד מן הדמים [דהיינו שהביא רק אחד מקרבנותיו] הותר הנזיר לשתות יין וליטמא למתים, ודורשים זאת בספרי מהפסוק "אחר ישתה הנזיר יין" אחר מעשה יחידי.

נמצא שהחטאת אינה מעכבת אותו שהרי בעולה או שלמים די לו להתירו, לפיכך ממשכנים אותו על זה, שיש לחשוש שמא פשע בה ולא מייתי.

ופעמים שחייבי עולות אין ממשכנין אותן, כשזה מעכב בכפרה, כגון בעולת יולדת שמעכבתה מלאכול בקדשים ולבוא במקדש. לפיכך אין ממשכנים על זה, שודאי לא תתעכב.

ופריך: מאי ניהו? כלומר, מדוע אמרת שעולתה מעכבתה? והרי החטאת לבדה כבר מתירתה בקדשים? ואם תאמר משום דאקדמיה קרא לעולה לפני החטאת, ככתוב "תביא כבש בן שנתו לעולה ובן יונה או תור לחטאת"? ונמצא שגם העולה מעכבתה שהרי אינה יכולה להביא את החטאת עד שתביא את העולה. והאמר רבא: למקראה בלבד הקדימה הכתוב לעולה, שתהא נקראת במקרא תחלה ולא שתיקרב תחלה, אלא החטאת קודמת. והחטאת לבדה מתירתה בקדשים, ושוב יש לחשוש שתפשע בעולתה וצריך למשכנה על זה.

אלא דינו של רב פפא שייך בעולת מצורע.

המצוות, אלא שהיה מקום לומר, שכאן לא יכפר כי צריך לרצונו ולכן צריך פסוק יקריב שגם כאן

42. הגרי"ז הביא מהתוספות בראש השנה שהכופין כאן זה מהדין הכללי שכופין על

ידי נדרו. וקשה על שמואל שאמר עולה צריכה דעת.

ומשנינן: אמר לך שמואל כי תניא ההיא שיצא, מדובר בששעת כפרה היה שלא מדעת, אבל ההפרשה היתה מדעתו. שכיון דאירצי בשעת הפרשה ודאי⁽⁴⁵⁾ גם עכשיו נוח לו בזה. [ובחטאת ואשם אף אם היתה הפרשה מדעת, אין לו כפרה שלא מדעת. כי שמא אינו מתרצה שיוקרב על ידי חברו כיון שמפסיד בכך מצות סמיכה. אבל בעולה לא אכפת לו בכך כיון שאינה באה לכפר על החטא (תוס'').]

כי קאמינא אנא שצריך דעת המתכפר, בשעת הפרשה⁽⁴⁶⁾ אמרתי.

שודאי נוח לו בזה ולא צריך לשואלו על כך, [שזכין לאדם שלא בפניו] קא משמע לך, שלא זכות הוא. משום דזימנין⁽⁴³⁾ דלא ניחא ליה דליכפר במירי דלאו ידיה, שרוצה לעשות את המצוה בממונו. לפיכך אם לא נודע לו ונתרצה לא נחשב "לרצונו"⁽⁴⁴⁾.

מיתיבי: האומר חטאתו ואשמו של פלוני עלי להביאה, אם הקריבה לדעת המתכפר יצא אותו פלוני ידי חובת כפרה. אבל הקריבה שלא לדעת המתכפר לא יצא.

ואם אמר עולתו ושלמיו של פלוני עלי, [שבא לפטור את חברו מחובת נדרו שנדר בעולה ושלמים], בין אם הקריב לדעת חברו ובין שלא לדעת חברו, יצא חברו

כא-ב

כופים.

אך דעת הריטב"א שזה גביה להקדש וכמו שגובים מאדם מה שהוא חייב להדיוט כך גובים מה שהוא חייב לגבוה.

43. משמע כאן שהחדוש הוא שלא נאמר שבמפריש על חברו ודאי מסכים המתכפר לזה שמפרישים עליו, ועל זה חידש שמואל שלא ניחא ליה כי רוצה להתכפר משלו.

ותמה הגרי"ז, אם כן, מדוע אמר שמואל שצריך דעת כי נאמר "לרצונו", והלא כל חידושו של שמואל הוא שלא ניחא ליה להתכפר משל חברו ועל זה לא צריך פסוק.

44. מבואר כאן שהמפריש על חברו צריך דעת המתכפר, והקשה מהרי"ט אלגזי, אם כן, איך גוי יכול להפריש קרבן עבור ישראל והרי גוי איננו בן שליחות.

ותירץ שמדובר בקרבנות מחוסר כפרה שאינם צריכים דעת בעלים, והקשה העולת שלמה שהרי מבואר שגוי יכול להפריש גם שלמים עבור ישראל ושלמים אינם קורבנות מחוסר

כפרה.

ולכן תירץ העולת שלמה על פי הרשב"א שהמפריש תרומה משלו על של חברו צריך רק את הסכמת הבעלים אך לא צריך שיהיה שליח, והוא הדין המפריש קרבן משלו על חברו לא צריך לדין שליחות כיון שאינו מקדיש את בהמת חברו.

45. זוהי דעת התוספות ורגמ"ה, כיון שההפרשה היתה לדעתו מסתמא גם ההקרבה היא לדעתו ונוח לו בזה. אך דעת הרמב"ם שאם ההפרשה היתה לדעתו שוב אף אם בשעת ההקרבה עומד וצווח אפשר להקריב כי הכל תלוי בדעתו בשעת ההפרשה ולא צריך דעתו בשעת ההקרבה.

והגרי"ז דייק מלשון הרמב"ם, כיון שההפרשה היתה לדעתו שוב זה נחשב שגם ההקרבה היא לדעתו ולרצונו.

46. וכשלא היתה דעת בשעת ההפרשה לכאורה לא מועיל שתהיה דעת בשעת ההקרבה. אך בשיטה מקובצת הביא מהרא"ש שאם הפרישו